

Ime in priimek:	
Razred/Letnik:	

Standardizirani kompetenčno usmerjeni pisni
zrelostni izpit/zrelostni in diplomski izpit

18. maj 2016

Slovenščina

Spoštovana kandidatka! Spoštovani kandidat!

Pri tej klavzuri imate na izbiro tri tematske sklope s po dvema nalogama. Izberite enega od treh tematskih sklopov in obdelajte obe nalogi izbrane teme.

Tematski sklopi	Naloge (zahtevano število besed)	Priloge
1. Delo nekoč in danes	Interpretacija besedila (360 do 440 besed)	1 pesem
	Povzetek (360 do 440 besed)	1 intervju
2. Jezik in kultura	Govor (450 do 550 besed)	1 razmišljanje 1 poročilo 1 razmišljanje
	Komentar (270 do 330 besed)	1 pesem
3. Svoboda	Razprava (405 do 495 besed)	1 zapis na blogu
	Pismo bralke/bralca (315 do 385 besed)	1 članek

Na razpolago imate 300 minut delovnega časa.

Prepuščeno vam je, katero delno nalogo tematskega sklopa obdelate kot prvo.

Pišite z modrim ali črnim pisalom, ki se ga ne more radirati/brisati.

Uporabljajte izključno liste, ki smo vam jih dali na razpolago. Za oceno upoštevamo vse, kar napišete na liste in česar niste prečrtali. Prečrtajte zaznamke na listih.

Na vsak list napišite svoje ime in tekočo številko strani. Navedite številko izbranega tematskega sklopa in naslov naloge, ki jo obdelate.

Če delate z računalnikom, uredite najprej čelno vrstico in tam vpišite svoje ime in številko strani. Kot pripomočki so dovoljeni tiskani in – v primeru, da delate z računalnikom – elektronski slovarji. Uporaba (tiskanih in spletnih) enciklopedij ali elektronskih informacijskih virov ni dovoljena.

Oddati je treba zvezek z nalogami in vse liste, ki ste jih uporabili.

Vaše delo se ocenjuje po teh kriterijih:

- vsebina
- struktura besedila
- slog in izraz
- normativna jezikovna pravilnost

Mnogo uspeha!

Tema 1: Delo nekoč in danes

Naloga 1

Oton Župančič: *Žebljarska*

Napišite interpretacijo besedila.

Preberite pesem Otona Župančiča z naslovom *Žebljarska* (priloga 1).

Napišite **interpretacijo besedila** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Oblikovno in jezikovno analizirajte pesem (zunanja zgradba, stilistična sredstva, besedišče ...).
- Interpretirajte vsebino pesmi.
- Pesem aktualizirajte glede na lastno razumevanje.

Besedilo naj obsega 360 do 440 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Oton Župančič: *Žebljarska* (1920)

Od štirih do ene,
od štirih do ene
so zarje rumene,
so trate zelene,
od štirih do ene 5
vodà nam kolesa, mehove¹ nam žene,
nad nakli² smo sključeni;
vsi, fantje, možjé in dekleta in žene,
od štirih do ene
že vsi smo izmučeni: 10
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
od štirih do ene,
od štirih do ene.

Pol treh, pol treh –
spet puha nam meh! 15
Žareči žebljì so nam v očeh,
do osmih zvečer žebljì, žebljì v očeh.

Od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh 20
žareči žebljì, žebljì v očeh ...

Smo jih v polje sejali?
Po polju naši žebljì cvetó;
poglej v nebó:
vanj smo jih kovali 25
od štirih do ene, do osmih od treh,
da nam bodo tudi ponoči v očeh ...

Pa ondan³ sem pred zrcalom postál:
o, kakor da sem po sebi kovál!
O, kakor da delam ves božji dan greh 30
od štirih do ene, do osmih od treh!

Od štirih do ene,
od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh 35
žareči žebljì, žebljì v očeh ...

Razlaga besed:

- ¹ **méh**: naprava, ki ob stiskanju in raztegovanju dovaja za gorenje potrebni zrak
² **naklo**: starinski izraz za nakovalo, delovno orodje kovačev; nemško: Amboss
³ **óndán**: pred nekaj dnevi, pred kratkim

INFORMACIJE:

Oton Župančič se je rodil 1878 v Vinici. Bil je pesnik, dramatik, esejist, gledališčnik, prevajalec, urednik revije Ljubljanski zvon ... Bil je eden od štirih predstavnikov slovenske moderne (poleg D. Ketteja, J. Murna Aleksandrova in I. Cankarja). Umrli je 1949 v Ljubljani.

Pesem z naslovom *Pesem žebjarjev* je bila prvič objavljena v *Ljubljanskem zvonu* leta 1912, leta 1920 pa je bila objavljena v zbirki *V zarje Vidove*.

Tema 1: Delo nekoč in danes

Naloga 2

Zadovoljstvo pri delu

Napišite povzetek.

Situacija: Predstavljajte si, da ste sodelavec/sodelavka dijaškega časopisa na vaši šoli. V okviru projektne naloge z naslovom *Mladina in delo* ste se odločili, da napišete povzetek intervjuja z zdravnico medicine dela dr. Metodo Dodič Fikfak.

Preberite intervju z zdravnico dr. Metodo Dodič Fikfak: »*Delavci ne morejo biti zadovoljni na ukaz*«, objavljen na spletni strani revije *Mladina*, 13. septembra 2013 (priloga 1).

Napišite **povzetek** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- V skrajšani obliki navedite osnovne informacije o prebranem besedilu.
- Povzemite glavne izjave oz. misli intervjuja.
- Pojasnite nasvete zdravnice za medicino dela, kako v ljudeh spet vzbuditi navdušenje.

Besedilo naj obsega 360 do 440 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Intervju z dr. Metodo Dodič Fikfak

»Delavci ne morejo biti zadovoljni na ukaz«

Borut Kranjc

[...] Slovenci delamo premalo. Je to res?

Ne vem, če bi rekla ravno tako. Res pa je, da se na marsikaterem delovnem mestu naredi bistveno manj, kot bi se lahko.

Kakšni so razlogi za to?

Mnogi delajo tako doma kot v službi, ker morajo opravljati še popoldansko delo, da preživijo, na primer drugo službo ali pa delajo na polju. Drug zelo pomemben razlog je v tem, da slovenski delavci niso motivirani za delo. Raziskave kažejo, da so med najbolj nezadovoljnimi v Evropi in da imamo med evropskimi državami najmanjši delež delavcev, ki pričakujejo, da bodo lahko svoje delo opravljali po petdesetem in šestdesetem letu.

Ali ste kdaj komu priporočili kakšno prehransko dopolnilo za boljšo koncentracijo?

Ha ha, še nikoli. Hrana ali prehransko dopolnilo zelo malo pripomoreta k večji koncentraciji.

No, saj obstajajo tudi zdravila ...

Seveda, v svetu so na primer zelo razširjeni amfetamini, kokain ... Sama pa sem srečala več žensk v intelektualnih poklicih, ki so za

povečanje koncentracije jemale Ritalin, ki ga je zdravnik predpisal njihovim hiperaktivnim otrokom. To so nevarne stvari, ker človek hitro postane odvisen.

Torej tega ne priporočate?

Priporočamo, da človek čim prej v svojem življenju začne s telesnimi in duševnimi dejavnostmi, ker potem dlje v starost ohranja čil duh in čilo telo. Nič nimam proti podaljševanju delovne dobe, ampak pripravimo človeka, da bo lahko delal do petinšestdesetega leta.

Ali ni rekreacija prvo, čemur se bo človek odpovedal, ko je preobremenjen v službi?

Tukaj se moramo predvsem upirati tendenci, da se vsa odgovornost preloži na posameznika. Češ, če boš zadosti telovadil, če boš delal avtogeni trening, če boš zelo dobro jedel in tako naprej, potem se zaščitiš pred stresom. Ukrepi na osebni ravni so pomembni, niso pa zadostni. Okolje mora omogočati zdravo izbiro.

Zdaj pa se od delavca pričakuje, da v prostem času povečuje svojo delovno sposobnost. Ne samo, da skrbi za svojo psihično in fizično kondicijo, ampak da tudi povečuje svoje znanje in veščine.

To smo pobrali iz Združenih

držav Amerike, kjer je popolnoma drugačen sistem. Kot je rekel moj profesor iz ZDA, če izgubiš zdravje, crkneš kot žaba. Nihče ne skrbi zate, ker nisi več dober funkcionalen stroj. Živimo v sistemu, ki ima zgodovinsko socialno noto, in zagovarjamo promocijo zdravja. Torej ne težimo samo k temu, da se posameznik rekreira, izbira zdravo hrano in se učinkovito spopada z osebnim stresom, ampak tudi k temu, naj bo podjetje takšno, da bo tam prijetno delati, da tam delavci ne bodo imeli konfliktov in bodo lahko ustvarjali. [...]

So ljudje, ki pridejo k vam, prepričani, da so sami krivi za težavo, zaradi katere potrebujejo pomoč?

Predvsem od leta 2008 so izrazito prestrašeni. Grozno jih je strah, da bi izgubili službo. Hkrati vidimo prikrito jezo, ljudje so jezni in do skrajnosti nezaupljivi. Ne zaupajo niti sodelavcu niti zdravniku, kaj šele varnostnemu inženirju ali vodstvu v podjetju. Prepričana sem, da se nihče ne zaveda, kako velik problem slovenskega delavstva je nezadovoljstvo. Ljudje ne vidijo svetlobe na koncu tunela. Ni tistega ključnega, ni osnovne motivacije za ustvarjanje. In zagotavljanje tega ni stvar

posameznika, ampak okolja in politike.

Hkrati število bolniških odsotnosti zaradi depresije upada. Zakaj?

Ker je ljudi strah, da jih bodo ob daljši odsotnosti odpustili. Zato ljudje hodijo bolni v službo. Hkrati število bolnih zaradi depresije raste. Leta 2007 je bil delavec zaradi depresije odsoten povprečno trideset dni, danes je šestdeset. Bolniški dopust vzamejo le tisti, ki ne morejo niti vstati in iti v službo. Tisti, ki so se prej odločali za bolniško, gredo raje delat in nič ne naredijo ali pa so njihovi produkti nekakovostni. So prezentni, ampak nič ne naredijo, povečuje se torej prezentizem.

Povečuje se tudi predpisovanje antidepresivov.

Leta 2009 je bilo napisanih tri tisoč receptov za antidepresive več kot leto prej. Ogromno ljudi niti ne gre po recept, ampak vzame tableto od znanca, zato pravih razsežnosti tega problema na poznamo. Psihiatri nas opozarjajo, da še nikoli niso imeli tako hudih primerov kot sedaj. Podobno je s samomori. Do leta 2008 se je število zmanjševalo, v naslednjem letu pa je poskočilo za štirideset.

Novejših podatkov ni?

Registra samomorilcev ni več, ampak podatki, ki sem jih izbrskala, kažejo, da je bilo leto 2009 najhujše, kar je razumljivo, saj število samomorov najbolj poskoči ob velikih pretresih, potem se ljudje začnejo prilagajati. [...]

Zakaj je trpinčenja več?

Zelo verjetno je trpinčenje eden od načinov odpuščanja ljudi. Neki

kadrovnik¹ mi je pravil o nekem seminarju v Portorožu, kjer so celo predavali, kako se znebiti delavca, ki ga ne maraš. Dejansko so predavali pravila mobinga, kako pripraviti človeka do tega, da bo dal odpoved. Pred kratkim je bila pri meni neka visoko izobražena trpinčena gospa, ki je bila na koncu svojih moči in je rekla, da je njena edina rešitev odpoved. Vprašala sem jo, kam pa lahko greste.

Verjetno se taki ljudje to že sami vprašajo.

Točno. Ugotovila je, da bo, če odide, še huje. Konkretno pomoči pa ji ne moremo ponuditi, ker je država nima. V začaranem krogu je. Bolniški dopust vzamejo le tisti, ki ne morejo niti vstati in iti v službo. Tisti, ki so se prej odločali za bolniško, gredo raje delat in nič ne naredijo.

Mislili bi si, da si delodajalci v svojih podjetjih želijo zadovoljnih delavcev.

Zadovoljstva ni mogoče doseči na ukaz. Treba je ustvariti razmere za to in tukaj so težave. Ko so bili objavljeni rezultati o številu trpinčenih in nezadovoljnih delavcev, so se v medijih pojavili zagovorniki stanja, če jim tako rečem, in so trdili, da so se delavci zlagali, češ, saj stanje ne more biti slabše kot v Grčiji. Ampak tu se ne sprašujemo, kakšno je dejansko stanje, sprašujemo se, kako ljudje to doživljajo. Nekaj je nujno treba narediti, da se ljudje spet začnejo veseliti prihodnosti. [...]

Ali manjša varnost zaposlitve pomeni tudi več stresa?

Povedala bom dva podatka. V neki raziskavi smo spremljali delavce

na več področjih, tako v zasebnem kot v javnem sektorju. Pri vseh smo ugotovili, da se že eno leto po uvedbi večjih sprememb, na primer v zakonodaji, ki se tiče določenih delavcev, ali v ukrepih v konkretnem delovnem okolju, to pozna na človekovem zdravju. Več je srčne kapi, strahu, reakcij na hud stres oziroma prilagoditvenih motenj. Smo pač psihosomatska bitja. Drugi podatek izhaja iz primerjav brezposelnih, tako imenovanih preživelcev ter večkratnih iskalcev zaposlitve. Ugotovili so, da so lahko preživenci, tisti, ki ostanejo v podjetju po množičnih odpuščanjih, mnogokrat pod bistveno večjim stresom kot brezposelni.

Zakaj?

Ker se njihovo delo podvoji, delovni čas ni več pomemben, ampak delajo, dokler dela ne opravijo, poleg tega pa se pri njih pojavijo še občutki krivde, sprašujejo se, zakaj so oni ostali, drugi pa ne, pa tudi, kdaj bo sledil nov val odpuščanja, tisti, ki bo zajel tudi njih. Pri njih je več možganske in srčne kapi, stresa, trpinčenja in strahu kot pri dolgo trajno brezposelnih. Ko so v primerjavo vključili še pogoste iskalce zaposlitve, pa so videli, da je pri njih tveganje srčne kapi še večje. Ker so vedno znova zavrtnjeni in vedno znova podoživljajo to stresno situacijo. To je nekaj, kar premišljuje in mora premišljevati vsa Evropa. Dejstvo je, da je vse manj rednih služb in vse več ljudi živi od pogodbe do pogodbe. Davek, ki ga plačujemo, je strahoten. Stalna napetost, stalen stres. In to so večinoma mladi ljudje. [...]

In vsi so brez dobrega odgovora na vprašanje, kaj pa mi drugega preostane?

To sprijaznjenje, ko človek pri tridesetih ali še prej izgubi motivacijo, je ena najhujših stvari ... Če hočemo živeti in ustvarjati, potrebujemo

entuziazem. Sicer smo lahko vsi mlačna voda.

Ovržen je tudi argument, da stresne situacije spodbujajo ljudi, da delajo bolje.

[...] Ločujemo pozitivni in negativni stres. Pozitivni stres

pomeni, da res veliko delaš, ampak si na koncu uspešen oziroma dobiš potrditev, ob kateri pozabiš na vse neprespane noči in dobiš tudi spodbudo za novo razmišljanje. Tega ne smemo mešati z negativnim stresom. ■

Vir: <http://www.mladina.si/148297/dr-metoda-dodic-fikfak-delavci-ne-morejo-biti-zadovoljni-na-ukaz> [7.11.2013], skrajšano.

Razlaga besed:

¹ kadrovník: Personalreferent(in)

Tema 2: Jezik in kultura

Naloga 1

Jezik je odvisen od kulture

Napišite govor.

Situacija: Ob kulturnem prazniku ste povabljeni, da na šolski prireditvi spregovorite o povezanosti jezika s kulturo in navzoče pozovete, naj skrbijo za svoj jezik in za kulturo.

Preberite besedilo Florjana Lipuša, objavljeno 7. februarja 2014 na spletnem portalu koroške katoliške cerkve (priloga 1), poročilo Vincenca Gotthardta, objavljeno 17. decembra 2013 na spletnem portalu koroške katoliške cerkve (priloga 2) in razmišljanje Mitje Tulla, objavljeno 8. februarja 2013 v kulturni prilogi *Primorskega dnevnika* (priloga 3).

Napišite **govor** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Na kratko povzemite priložena besedila in izluščite glavno izpoved.
- Razložite, ali je jezik res odvisen od kulture.
- Primerjajte položaj slovenske kulture in slovenskega jezika na Koroškem z izjavami Mitje Tulla.
- Razpravljajte o možnostih, kako lahko Slovenci »pazimo na ogenj jezika in kulture«, da ne bo ugasnil, o čemer razmišljajo in kar komentirajo vsi trije avtorji.

Besedilo naj obsega 450 do 550 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Nas bo ostalo še za praznovanje

Florjan Lipuš

Ko me je Vincenc, urednik Nedelje, vprašal za nekaj besed ob skupnem slovenskem narodnem prazniku, mi ni bilo posebej udobno pri duši. Zato ne, ker mora človek resničnosti na ljubo in verodostojnosti količkaj vprid našo narodnost spet razstaviti na dele. Mar ni tako, da slovenska beseda izginja in se izgublja nenehno, se izgublja tudi v trenutkih, ko se pišejo in berejo te vrste? Kulturni praznik ali delovni dan, na Koroškem slovenska beseda izginja iz narodnega občestva, zateka se, z iznajdljivostjo bistrejših značajnih glav, v raznolike narodne in jezikovne oaze. Naselila se je tam, kjer zelenijo trate in so sveži vrelci. Posamezniki so besedo vzeli s seboj na varno. Se danes spet vrača od tam nazaj v narodno občestvo, se bo kdaj vrnila? Če ne bi bilo upanja, da se s teh oaz spet povrne, bi bilo praznovanje Prešernovega dne smešno. Morda kdo čaka na dan, ko se bo nabralo več pameti, več značajnosti, več ljubezni v svetu. Ali pa bomo praznovali Prešernov dan samo še v spomin na nekaj, kar je bilo nekoč in zdaj ni več?

Dokler Slovenci z isto in s še večjo vnemo kakor svoje čislamo tuje, dokler v kulturi svojemu jasno in poudarjeno ne dajemo prednosti, tako dolgo je praznovanje Prešernovega dne pretvarjanje, je zlagano, je metanje peska samemu sebi v oči. Dovolj je bilo napisano in povedano, dovolj je bilo govorov in lavdacij. In pametne knjige, polne pred-logov in spoznanj za ohranitev slovenske kulture, predvsem slovenskega jezika, so še vedno v veljavi. Besed je dovolj, treba je dejanj, treba je storitev! Ni nam treba opravljati dela namesto tistih, ki nas tujčijo, to delo bojo ti že naprej opravljali brez nas. Kadar pa se sami potujčujemo, potem to tudi s to besedo imenujmo in potujčevalcem, potujčevalkam ne dajajmo potuhe! Tudi narod potrebuje higieno, higiena je skrb za ohranitev zdravega duha. Povejmo, zapišimo, da nas žalosti, ker so se narodu odtujili, pa da jim želimo sreče v tujini. In ne grenimo se, potujočemu, pravijo, je treba pustiti, da potuje.

Narodni praznik je zaradi jezika, ne iz prav nobenega drugega vzroka. Po kom, po čem naj se zgledujemo? Po javnih osebah v Avstriji in Sloveniji? Po Prešernu se lahko, ki je bil izobražen, večč tujih jezikov, pa je vseeno ostal Slovenec. Študiral in poklicno deloval je v nemškem okolju, pa je vsemu navkljub ostal zvest slovenski besedi do zadnjega z vsem in v zadnjem in vseskozi.

Vir: http://www.kath-kirche-kaernten.at/nedelja/priloge_detail/kulturna_priloga_-_februar_2014#1 [12.11.2014]

»Na ogenj mora paziti vsak sam ...«

Vincenc Gotthardt

[...] Svoj nastopni govor je novoizvoljeni predsednik Krščanske kulturne zveze Janko Krištof začel v podjanskem narečju. Pripovedoval je zgodbo o ženi, ki je v starih časih pazila na ogenj, da ne ugasne ne v njeni hiši in ne v hiši ostalih vaščanov. Ko je postala zelo stara, pa se je odločila, da tega ne bo več delala, saj ne more biti, da je samo od nje odvisno, ali v hišah ogenj gori ali ne.

To zgodbo je Janko Krištof slišal v Reziji v Italiji, kjer živi slovenska narodna skupnost. S tem, da je v narečju povedal to zgodbo iz Rezije, je podčrtal dve težišči svoje organizacije tudi v prihodnje: skrb za domačo govorico v družini ter povezovanje slovenske narodne skupnosti s Slovenci v sosednjih državah in po svetu.

Poudaril pa je tudi tole: »Naše kulture in naše narodne zavesti ne moremo ohranjati nekateri zagnani izbranci ali posebej za to postavljene ustanove, temveč je to naloga vsakega posameznika. Kot osrednja kulturna organizacija želimo med našimi ljudmi ohranjati in poživljati zavest, da svoj jezik in kulturo gojijo v družinah in domovih. Mi jim moremo pomagati pri priskrbi drv ali pri izbiri goriva, na ogenj pa morajo paziti sami.«

Ker je Krščanska kulturna zveza ena od dveh osrednjih kulturnih organizacij, je Janko Krištof poudaril: »Ob zvesti skrbi za našo krščansko identiteto se želimo še naprej truditi za dobro ozračje in plodno sodelovanje s Slovensko prosvetno zvezo. Spoštljiv odnos do nas pričakujemo tudi od naših nemških sodeželanov in ga hočemo gojiti tudi mi do njih. Krščanska kulturna zveza pa je tudi del širšega slovenskega kulturnega prostora. Tako se želimo tudi v prihodnje povezovati s Slovenci v Sloveniji, v ostalem zamejstvu in zdomstvu.« [...]

*Vir: http://www.kath-kirche-kaernten.at/dioezese/newsdetail/c2609/janko_kritof_je_novi_predsednik_kranske_kulturne_zveze/
[18.11.2015], skrajšano.*

Brez naslova

Mitja Tull

Večkrat pravimo, da je kultura najlepše, kar lahko človek v teku življenja doživi. Škoda, da veliko ljudi kultura sploh ne zanima. Živim v Benečiji, kraju na meji s Slovenijo, in v slovenski družini. Oče je Tržačan, mama pa Benečanka. V družini govorimo slovenščino in slovensko narečje. Zelo lepo je, da se s starejšimi osebami lahko pogovarjaš v narečju. Mnoge družine ne prenašajo svoje slovenske kulture na lastne sinove, kar je zelo žalostno. Pri nas je pregovor: »Starši govorijo slovensko, sinovi razumejo, vnuki pa so Italijani.« Vsaka vasica ima drugačne navade, način izgovorjave, šeme ... Vse to pa je del kulture. Kultura se izraža v jeziku, govoru, kultura se izraža v praznovanju pusta, v ljudskem petju, v ljudskem pripovedništvu. ■

Vir: http://media.primorski.eu/media/attach/2013/02/SUM_8_2_2013.pdf [23.11.2015]

Tema 2: Jezik in kultura

Naloga 2

Koliko kulture potrebuje človek?

Napišite komentar.

Situacija: Uredništvo tednika *Nedelja* vas je ob kulturnem dnevu prosilo, da napišete komentar na temo *Koliko kulture potrebuje človek?*

Preberite pesem dijakinje Demetre Volari z naslovom *Večni zaklad*, ki je bila objavljena 8. februarja 2013 v kulturni prilogi *Primorskega dnevnika* (priloga 1).

Napišite **komentar** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Na kratko povzemite vsebino priložene pesmi, ki ste jo našli na spletu.
- Presodite, ali je res, da »kultura človeka plemeniti«, ga dela boljšega in ga s tem dviguje nad žival, saj je po psihoanalitiku Sigmundu Freudu naloga kulture ta, da nas obvaruje neotesane in divje narave.
- Razpravljajte o tem, ali ste sami zavzeti za kulturo in kulturno dejavni ali ne.

Besedilo naj obsega 270 do 330 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Demetra Volari: *Večni zaklad*

Kultura, naš večni zaklad,
človeka ovrednoti,
srce razvedri,
odpira obzorja med vsemi ljudmi.

S knjigo in petjem, 5
plesom, predstavo,
glasbo in risbo,
človeka obdari.

Bo knjiga nam lepša, 10
ples razumljiv,
bo risba nam jasna,
koncert dopadljiv.

Spoznati bo lažje
različen nam svet,
bo sosed nam bližji, 15
naš jezik prelep,
saj bomo s kulturo poboljšali svet!

Vir: http://media.primorski.eu/media/attach/2013/02/SUM_8_2_2013.pdf [23.11.2015]

INFORMACIJE:

Demetra Volari, dijakinja Liceja Franceta Prešerna iz Trsta, je leta 2013 za pesem *Večni zaklad* prejela nagrado na literarnem natečaju mladinske priloge *Primorskega dnevnika*.

Tema 3: Svoboda

Naloga 1

Ima svoboda meje?

Napišite razpravo.

Situacija: Ob svetovnem dnevu človekovih pravic, 10. decembra, se v razredu odločite, da boste sodelovali pri okrogli mizi na temo: *Ima svoboda meje?* Pred prireditvijo zapišete svoje misli v obliki razprave.

Preberite blogovski zapis Zvoneta Krušiča z naslovom *Kje so meje svobode?*, ki je bil objavljen 12. januarja 2015 (priloga 1).

Napišite **razpravo** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Na kratko povzemite misli priloženega besedila.
- V pripravah na pisanje ste našli tudi mnenja, da je svoboda medijev ključna za obstoj demokracije. Prikažite povezavo med to trditvijo in pomislekom, ali je v medijih oz. nasploh dovoljeno vsakršno karikiranje stvari, oseb in vsebin.
- Razpravljajte o tem, kdo je zares svoboden.
- Presodite, ali sme človek početi vse, kar zna in zmore, ali ima svoboda tudi kakšne meje.

Besedilo naj obsega 405 do 495 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Kje so meje svobode?

Zvone Krušič

Te dni so bila evropska mesta polna transparentov in ogorčenih vzklikov o svobodi in njeni nedotakljivosti. Odzivi so doživeli svetovne razsežnosti, saj se je grozljiv terorističen napad, ki so ga Parižani doživeli kot napad na svobodo izražanja, svobodo govora in tiska zgodil v samem srcu Evrope, kjer so se dogajale največje revolucije v imenu svobode posameznika in družbe. Pariz je prva evropska prestolnica, kjer so se pred stoletji v takratni buržuaziji rojevale razsvetljenjske ideje o svobodi in enakosti vseh ljudi; te naj bi bile danes temelj zahodne civilizacije. Takoj po uboju storilcev se je situacija v evropskih mestih spremenila. Začeli so se protesti proti priseljevanju tujcev, pojavila se je ksenofobija, sploh pred muslimani, ne le skrajneži.

Ko sem nedavno mimogrede poslušal dr. Aleksandra Zadela, slovenskega psihologa in strokovnjaka za komunikacijo, sem v tem smislu doživel nekakšen »aha« efekt ob njegovih mislih o (ne)strpnosti. Čeprav seveda poznam temeljno načelo svobode, da »se svoboda posameznika konča tam, kjer se začne svoboda drugega«, je sprva s konkretno situacijo v Parizu nisem samoumevno povezal. Tudi sam sem sprva doživljal sicer vsega obsojanja vreden krvoločen pokol v uredništvu satiričnega časopisa kot dejanje zla skrajnega islama nad svobodo izražanja, ki je temeljna vrednota zahodne družbe, v smislu, da smo mi v svobodni in civilizirani Evropi žrtve, nazadnjaški islam pa naš rabelj.

Če pogledamo natančneje, zadeva ni tako črnobela. Seveda je treba obsoditi napad skrajnežev, ki sta delovala resnično skrajno kruto in nečloveško. Najbolj neodpustljiv in krvoločen je prizor, ki ga je videl cel svet, ko terorist ubije na cesti ležečega policista, ko ga ta prosi za milost. Za taka krvoločna dejanja in pomanjkanje sočutja ni opravičila.

Kljub vsemu se pojavljajo vprašanja, čigava svoboda je dejansko omejena v konkretnem primeru? Ali gre res zgolj za teror islamskih skrajnežev nad temeljno vrednoto zahodnega sveta? Najprej se je treba vprašati, kako se počutijo velike množice islamskih vernikov, tudi tistih, ki so normalno integrirani v francosko (evropsko) družbo, medtem ko njihovega preroka, torej tisto, kar muslimani dojemajo kot nekaj najbolj svetega, nekaj, čemur posvečajo lastno življenje, slikajo in javno prikazujejo kot grdega starca z velikim nosom, na katerem raste bradavica, ga smešijo in ponižujejo? Ali se je kdo v uredništvu Charlija vprašal o čustvih muslimanov, ko se take slike objavljajo v tako znanem in priljubljenem politično staričnem časopisu v samem srcu Evrope, kjer živijo množice muslimanov? Ali se je kdo vprašal o njihovem smislu za humor, ki je zagotovo drugačen od evropskega? Če človeka žališ tam, kjer je najbolj občutljiv, če posegaš v njegova čustva in vrednote, ki so zanj temelj življenjskega obstoja, moraš biti precej

neobčutljiv, če misliš, da ga to ne bo prizadelo in se bo sproščeno smejal ob tem. V Franciji očitno marsikdo ne dojame, da se Francozi lahko smejejo nečemu, čemur se muslimani ne morejo, ker so ob tem globoko prizadeti. Seveda si Francozi lahko mislijo: če vam smešenje vašega preroka ni všeč, pa se izselite iz naše države. Večina muslimanov ni javno reagirala na to žalitev, ker jim pač Francija daje kruh in želijo živeti mirno, skrajneži pa so reagirali destruktivno, kot znajo, saj kar čakajo na take napake v zahodni družbi. Sicer bi se na take pojave lahko reagiralo tudi legalno, z mirnimi protesti, ki so na voljo v demokratičnih evropskih državah.

K temu je treba dodati še dejstvo, da so muslimani v Evropi marginalizirani, nekako potisnjeni na obrobje tudi zaradi svojega načina življenja. Muslimani v Evropi niso »center moči«, medtem ko je legitimen namen politične satire smešiti politične centre moči. Čisto nekaj drugega je torej v Evropi smešiti centre moči Rimsko katoliške cerkve, kot smešiti simbole islamske vere. Tudi v prvem primeru bodo verniki prizadeti in bodo to javno verjetno izrazili, ne bodo pa tako globoko prizadeti kot islamski verniki. Tudi pri nas smo imeli primere smešenja verskih simbolov RKC (podgana ob Brezjanski Mariji itd.), vendar smešiti zapostavljeno manjšino v srcu Evrope, na področju, ki je za njih sveto, je milo rečeno hudo izzivanje in brezčutno pritiskanje na najbolj občutljiva čustva.

Če pri tem upoštevamo še vse vojaške in politične ukrepe Zahoda proti centrom islamskih skrajnežev (centrom njihove moči), postane precej bolj normalno, od kod vse veliko sovraštvo islama do Zahoda in zakaj vedno več državljanov iz zahodnoveropskih držav odhaja na urjenja med skrajneže. Parola »Naša svoboda se konča tam, kjer se konča svoboda drugih«, se v luči teh dejstev pokaže malo v drugačni luči. Ni znak visoke civilizacijske zavesti, če zahtevaš svobodo le zase, svoboda drugega, ki sobiva s teboj, te pa ne zanima. V tem smislu precej neiskreno zvenijo tudi vrednote francoske revolucije: svoboda, enakost, bratstvo, ki naj bi živele v jedru evropskega kolektivnega nezavednega.

Vir: <http://www.publishwall.si/zkrusic/post/115204/kje-so-meje-svobode> [23.11.2015]

Tema 3: Svoboda

Naloga 2

... in potem v zlato svobodo!

Napišite pismo bralke/bralca.

Situacija: V reviji *Vzgoja* ste prebrali pismo neke učiteljice, ki je ogorčeno citirala monolog kolegice maturantkam in maturantom pred maturo. Ker tudi sami pravkar maturirate, vas je to spodbudilo, da ji odgovorite s pismom bralke/bralca.

Preberite besedilo *Iz življenja v šoli*, objavljeno marca 2012 v reviji *Vzgoja* (priloga 1).

Napišite **pismo bralke/bralca** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Na kratko obnovite priloženo besedilo.
- Ocenite, ali je učiteljica, ki je imela za maturante zgoraj navedeni monolog, srečna, zadovoljna in svobodna.
- Komentirajte razmišljanje učiteljice v monologu. Vam bo opravljena matura zares omogočila popolno svobodo, kjer bosta vladala prostost in žur? Navedite nekaj svojih misli in predstav o tednih in mesecih po maturi.

Besedilo naj obsega 315 do 385 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Iz življenja v šoli

Tisti, ki ste bili kdaj nadzorni učitelji na maturitetnih pisnih izpitih, veste, kakšne so minute pred začetkom pisanja testa. Dijaki so vznemirjeni, utrujeni od naporov, ki jih v zadnjem hipu vložijo v učenje, malo jih je strah ... Minute so vlečejo, začetek je natanko ob 9.00. Včasih poklepetamo, včasih učitelji želimo razbiti počasno pričakovanje začetka in kaj povemo. Z dijaki smo kramljali o koncu mature in kolegica je imela tak monolog:

»Še malo pa začnete, odpišete to polo, pa še eno in potem v zlato svobodo! Veselim se za vas. Si predstavljate, kaj vas čaka? Žur za žurom do konca septembra. Glejte, da si boste dali duška za garanje, ki je za vami! Pozabite, kar je bilo, pozabite na to, kar vas čaka! Ne razmišljajte naprej, ta trenutek naj bo vaš, privoščite si ga in čim dlje uživajte! Da ne boste slučajno noreli, kot sem jaz: končani faks v štirih letih, diploma, poroka in »froci«! Samo garanje, le za koga? Ne naredite mi tega, žal vam

bo celo življenje! Žurajte, kakor dolgo lahko, ne obremenjujte se z diplomom ali družino ...! Življenje je vaše, ne uničite si ga z garanjem!«

Sedim, poslušam in zdi se mi, da moram nekaj dodati, saj to ne more ostati zadnja misel, popotnica dijakom. Pa me reši ura, ki je devet, in zadnji korak v »zlato svobodo« je zastavljen. Kaj storiti v takih situacijah? Komentirati, nasprotovati, molčati ...? ■

Vir: VZGOJA. Revija za učitelje, vzgojitelje in starše, štev. 53, marec 2012, str. 32.

